

חקת
ה' תשע"א
כתובת:
Oraysa10@gmail.com

אורחיה ויהדותא

לע"נ צפורה הדסה ב"ר אברהם ברוך ת.ג.צ.ב.ה.

פרשת חקת

ארץ ג' עממין

(כ, א) וַיִּבְאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל הָעֵדָה מְדַבְּרִים צֵן בַּחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן וַיָּשֶׁב הָעָם בְּקֶדֶשׁ וַתִּמַּת שָׁם מֵרִים וַתִּקְבַּר שָׁם:

(כ, כג) וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהֱרֹן בְּהַר הָהָר עַל גְּבוּל אֶרֶץ אֲדוּם לֵאמֹר: (כד) יֹאסֹף אֶהֱרֹן אֶל עַמּוּי כִּי לֹא יָבֹא אֶל הָאֶרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַל אֲשֶׁר מָרִיתֶם אֶת פִּי לְמִי מָרִיבָה:

אמרו במדרש (ב"ר מד, כג): רבי דוסתאי בשם רבי שמואל בר נחמן אמר לפי שאינו מזכיר כאן החוי לפיכך הוא מביא רפאים תחתיהם רבי חלבו בשם רבי אבא בשם רבי יוחנן כך עלה בדעתו של מקום להנחיל להם לישראל ארץ עשרה עממים, את הקיני ואת הקנזי ואת הקדמוני, ולא נתן להם אלא ז' את החתי ואת הפרזי ואת הרפאים ואת האמורי ואת הכנעני ואת הגרגשי ואת היבוסי הרי שבעה, וכו', ואיזה הם הגי שלא ניתן להם וכו', רבנן אמרי אדום ומואב וראשית בני עמון הם הגי שלא נתן להם בעוה"ז, אדום שנאמר (דברים ב) כי לא אתן לך מארצו ירושה כי ירושה לעשו נתתי את הר שעיר, ובמואב כתיב (שם) אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה, קנזי הוא מעשו, קיני וקדמוני הוא מעמון ומואב, אבל לימות המשיח יחזרו ויהיו לישראל כדי לקיים מאמרו של הקב"ה, אבל עכשיו שבעה נתן להם שנאמר (שם ז) שבעה גוים רבים ועצומים ממך".

והנה, לכשנתבונן נראה, שמרים אהרן ומשה נקברו בסמיכות לג' ארצות אלו. מרים נקברה בקדש בסמיכות לאדום בצד הדרומי, אהרן נקבר בגבול אדום בצד הצפוני של ארצם, קרוב לארץ עמון, ואילו משה נקבר בערבות מואב.

וידועים דברי המקובלים וההולכים בדרכם, שטעם מיתת משה אהרן ומרים במדבר, משום שאילו לא חטאו ישראל היה התיקון השלם, והיה משה נכנס לא"י ובונה המקדש והיה עת משיח, אלא מאחר שחטאו במדבר עדיין לא הגיע זמן הגאולה השלמה, ולעתיד כשיגיע זמן תיקון העולם, אז משה מכניס, שיכנס נדחי ישראל ומשה גואל אחרון.

והנה משה אהרן ומרים הם כנגד ג' העמודים שעליהם העולם עומד, משה הוא כנגד התורה, אהרן כנגד עבודה, ומרים כנגד גמ"ח. משה ואהרן היו ראשית התורה והעבודה בישראל, וגם במרים מצאנו גודל גמ"ח דידה, שהיתה פועה את הולד במצרים, והמתינה לאחיה, וכמו שמשה ואהרן למדו דעת את העם באנשים לימדה מרים דעת את הנשים, כך שגמלה חסד בהפלגה לכל ישראל. כנגד זה הועילו לישראל בג' דברים, משה כנגד המן, כי התורה היא הלחם. אהרן כנגד ענני הכבוד כי העבודה היא כבוד ה', וגם כבוד ה' חופף על עבדיו ועובדיו. מרים כנגד גמ"ח הגורם שפע הטובה בעולם הזה, ולכן השפיעה את המים.

כנגד הקדושה יש לטומאה ג' כנגדם.

הנה מידת אדום היא מידת הרציחה, על חרבך תחיה, היפך גמ"ח. גם מבואר בפרשה שלמרות שישראל הבטיח לו דרך המלך נלך וכו' לא הסכימו לסייע במאומה לישראל. מידת הרציחה והאכזריות לשני היא היפך מידת החסד של מרים. אכן מאחר שעדיין לא שלמו ישראל לגמרי במעלתם לכן מתה מרים ונקברה שם.

ודע, שאמרו חז"ל שבעלה של מרים היה כלב בן יפונה הקניזי, ואמרו חז"ל שעזובה זו מרים, שלא רצו לשאתה, אבל כלב נשאה. נמצא שכלב עשה עמה חסד גדול. אולם כנגד זה קיבל את הבטחת 'הבתים' של מרים, שהם בתי מלוכה, כי מלכות בית דוד מזרעו וזרעה, וכמו שאמרו חז"ל במדרשם. נמצא שזכות החסד עמדה להם להקים מלכות, שכל מושג המלכות היא החסד והשלמת חסרונם של העם (עיין ברכות ג: עמך ישראל צריכין פרנסה). גם כל מגילת רות היא להודיע שכרם של גומלי חסדים. נמצא שמרים ובעלה היו כנגד הקליפה של הקניזי. היינו כנגד מידת האכזריות, לקיים גמילות חסדים.

(ואפשר להוסיף רמז לשיטת חז"ל כי אדום זהו הקניזי, כי "אדמוני כלו" גי' קנזי, וכן "הביאה לי ציד" בגי' קנזי. עוד ירומז, כי 'הקניזי בגי' "ביד יוסף" לרמז שיפול בידו. [גם בגי' אל מלך אדום]).

והנה כנגד התורה היא מידת התאוה, ענין פעור, כי התאוה והתורה מצרנים זל"ז, וידועים דברי התוס' בשם המדרש, שעד שאתה מתפלל שיכנסו ד"ת לתוך פיך התפלל שלא יכנסו מעדנים וממתקים לתוך פיך. גם הלשונות של אילת אהבים ויעלת חן וכו' נמצאו בשוה על התורה ועל הפכה בתאוה. [גם תורה ותאוה אותיותיהם שוות מלבד א' ור' המתחלפים].

כנגד תאות פעור, תאות מואב שפרסמה בגלוי גנות זנותה, נקבר משה בערבות מואב, שישראל יתדבקו בתורה ובאהבתה ישגו תמיד, ולא ישגו אחר תועבות העולם הזה.

ומשמע מדברי המדרש שהקדמוני זהו מואב, ונראה שנקרא כך, כי התורה קדמה לעולם, וכמו שהתורה קדמה לעולם, כך עצם מציאות בריאת העולם היא לעונג, אלא שהם הפכו ענג לנגע כדאי בספר יצירה. נמצא שזה לעומת זה הם עשויים.

והנה מדת אהרן היא ממוצעת בין התורה לחסד, כי ענינה עבודת הלב הבאה לידי ביטוי במעשה. פרי התורה היא העבודה, והעבודה בלא תורה כלא חשיבא. גם עבודה תלויה בחסד, וצא ולמד על השלום שהיה אהרן משים בישראל, ובין ישראל לאביהם שבשמים, וברכת הכהנים היא וישם לך שלום.

כך גם מידת עמון היא ממוצעת בין מואב לאדום, ולכן שכנו ביניהם. מחד גיסא היו דבוקים בתאוה, כבת הצעירה של לוט, ואיתא בזהר שזה תאוה בגלוי וזה באיתכסיא (ודוק ענין אוריה החיתי שנפל בחרב בני עמון ומעשה דבת שבע), ומאידך גם מצאנו שלא קדמו בלחם ובמים, שזה גם מדת אכזריות. נמצא שמידתם ממוצעת ביניהם. כי עיקר פשעם הוא בלב.

ומשמע מדברי המדרש שהקיני הם עמון, אפשר שהכונה בזה, כי יתרו נקרא קיני, אולי משום שענין הגרים, שזה כל עבודת ישראל בגלותם לספח וללקט את הגרים, הנה ענין זה הוא כנגדם. וצ"ע לעי"ע.

(קיני בגי' יד יוסף, ועמון בגי' יוסף, ויל"ע).

יש גם מקום להסביר, שאהרן ומרים היו שניהם כנגד אדום, ולכן נקברו בשני גבולות אדום. אלא שמרים היתה כנגד חסד וכנגד האכזריות שבאדום. אולם אהרן היה כנגד הכפירה של אדום, היינו כנגד הע"ז של אדום. גם תמצא שבית שני שהיו בו פגמים בעבודה, היינו בכהנים גדולים, וכן במלכות בית חשמונאי שהיו כהנים, הנה חרב בידי אדום. ולעתיד כשתהיה עשו ירשה, אז יבנה המקדש ותחזור מלכות לישראל, נמצא שאהרן ומרים כנגד אדום.

אולם משה כנגד עמון ומואב, כנגד תורה שבכתב ותורה שבע"פ, שמואב תאוה בגלוי - פעור, ועמון בסתר, וכמעשי בנות לוט, וכדאי בזה"ק. כך גם בתורה יש תורה שבכתב ותורה שבע"פ. נמצא שקיני וקדמוני הם עמון ומואב כנגד התורה שקדמה לעולם, וכנגד הקנין של ישראל בעולם. ולכן

שם קיני, כי מתנגדים לקנין, ומאידך ישראל עושה חיל לקנות ולהוציא מהאומות את הגרים.
ודוק.

הנראה לענ"ד כתבתי, ותקותי שלא שגיתי בדברים שאינם נכונים ואינם ראויים.

שבת שלום ומבורך